

Uzaktan Sağlık Hizmetlerinin Sunumu Hakkında Yönetmelik'in Değerlendirilmesi

Evaluation of the Regulation on Providing Remote Healthcare Services

Zeynep AKGÜN^a

Özet: Klasik hekim hasta ilişkisinden mesafe faktörü ile farklılaşan uzaktan sağlık hizmeti sunumuna karşı duyulan ihtiyacın artması karşısında, süregelen tartışmalara istinaden Sağlık Bakanlığı tarafından 10.02.2022 yürürlük tarihli Uzaktan Sağlık Hizmetlerinin Sunumu Hakkında Yönetmelik yayımlanmıştır. Bu çalışmada amaç, uzaktan sağlık hizmeti ile ilgili olan bu yönetmeliğin amaç, kapsam, hizmetler, verilerin korunması, yasaklar ve yaptırımlar açısından değerlendirilmesi ve yönetmeliğe yönelik görüşlerin derlenmesidir.

Anahtar Kelimeler: Teletıp; uzaktan sağlık hizmetleri; biyoetik; yönetmelik

--

Abstract: Based on the ongoing discussions in the face of the increasing need for providing remote healthcare service which differs from the classical physician-patient relationship with the distance factor, the Regulation on Providing Remote Healthcare Services dated 10.02.2022 was published by the Ministry of Health. The aim of this study is to evaluate this regulation on remote healthcare in terms of the purpose, scope, services, data protection, prohibitions and sanctions and to compile opinions on the regulation.

Keywords: Telemedicine; remote healthcare services; bioethics; regulation

GİRİŞ

Teknolojik gelişmelerin sağlık hizmetine yansımaları ve özellikle de pandemi döneminin tüm hizmet alanlarını dijitalleşmeye yönlendirmesi doğrultusunda sağlık hizmetlerinin sunumunda da uzaktan hizmet sunma uygulamaları gündeme gelmiştir. Ülkemizdeki sağlık uygulamaları bakımından da uzaktan sağlık hizmeti sunumu konusunda meydana gelen tartışmalar Sağlık Bakanlığı nezdinde ele alınmış ve nihayetinde Uzaktan Sağlık Hizmetlerinin Sunumu Hakkında Yönetmelik ("Yönetmelik") 31746 sayılı ve 10 Şubat 2022 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yayım tarihinde yürürlüğe girmiştir (1). Yönetmelik, uzaktan sağlık hizmeti faaliyetlerine yönelik usul ve esasları düzenleyerek bu uygulamanın yasal çerçevesini belirlemiştir.

Teletıp olarak adlandırılan bu uygulamada, hekim ile hasta arasında gerçekleştirilen sağlık hizmeti alışlagelenin aksine tarafların aynı fiziki ortamda bulunduğu esnada değil, bilgi teknolojileri aracılığıyla uzaktan gerçekleştirilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü tarafından yayımlanan raporda teletıp "mesafenin kritik bir faktör olduğu durumlarda, hastalık ve yaralanmaların tanı ve tedavisi yanında hastalıklardan ve yaralanmalardan korunma; araştırma, değerlendirme ve sağlık çalışanlarının sürekli eğitimi ile bireylerin ve toplumlarının sağlığını geliştirmek ile ilgili bilgi alışverişi için, sağlık profesyonelleri tarafından, bilgi ve iletişim teknolojileri kullanılarak sağlık hizmeti sunumu" olarak ifade edilmiştir (2). Bu açıklamada teletıp uygulamalarına başvurmak için mesafenin kritik

^aİstanbul Barosu ✉ zeynep.akgun0@outlook.com

Gönderim Tarihi: 15.06.2022 • Kabul Tarihi: 16.06.2022

bir faktör olması gerektiği ifadesi dikkat çekmekte, bu kapsamda teletıbbın, coğrafik engeller nedeniyle arzu edilen sağlık hizmetine erişimin zor olduğu durumlara bir alternatif olarak görüldüğü anlaşılmaktadır.

AMAÇ VE KAPSAM

Yönetmeliğin amacı, sağlık hizmetinin mekândan ve coğrafyadan bağımsız olarak ve çağdaş tıbbî teknolojiye dayanılarak sunulmasına hizmet etmek üzere; uzaktan sağlık hizmetinin kapsamına, uzaktan sağlık hizmeti sunacak sağlık tesislerine izin verilmesine, uzaktan sağlık bilgi sisteminin geliştirilmesine, tescil edilmesine, sağlık tesislerinin bu kapsamda denetlenmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemek şeklinde açıklanmıştır.

Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülecek Yönetmeliğin kapsamı, uzaktan sağlık hizmeti sunan tüm sağlık tesisleri, uzaktan sağlık hizmeti sunumunda yer alan tüm sağlık meslek mensupları, uzaktan sağlık bilgi sistemi geliştiricileri ve uzaktan sağlık hizmeti almak isteyen gerçek kişiler olarak belirtilmiştir.

UZAKTAN SAĞLIK BİLGİ SİSTEMİ

Sağlık Bakanlığı ("Bakanlık") tarafından üretilen veya Bakanlık tarafından tescil edilmek suretiyle uzaktan sağlık hizmeti sunumunda kullanılması onaylanan yazılı, sesli veya görüntülü iletişime imkân sağlayan güvenli yazılımı olarak ifade edilen uzaktan sağlık bilgi sistemine yönelik düzenlenen maddede, sistemin geliştirilmesine, tesciline, kullanımına ve sistemde yapılacak değişikliklere dair hükümlere yer verilmiştir. Geliştirilen sistem Bakanlığın sistemine tescil edilecek ve ancak tescili yapılmış sistem uzaktan sağlık hizmeti sunumunda kullanılabilir. Tescilin usul ve esasları Sağlık Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü tarafından belirlenecek ve internet sitesinde ilan olunacaktır.

Sağlık meslek mensubunun sisteme bağlanabilmesi için gerekli altyapı ve teknik donanım imkanları sağlık tesisi tarafından sağlanacaktır. Ayrıca sağlık tesisinin, uzaktan sağlık hizmeti sunumu kapsamında hizmet alan kişinin kimliğini doğrulamaya yönelik gerekli tedbirleri alacağı, gerek görürse bu tedbirlere ek ikincil bir kimlik doğrulaması altyapısı veya aracı kullanılabileceği düzenlenmiştir.

UZAKTAN SAĞLIK HİZMETLERİ

Niteliği itibarıyla elverişli olmak kaydıyla uzaktan sağlık hizmeti olarak sunulabilecek hizmetler sınırlı sayıda belirtilmiştir. Yönetmeliğin 7'nci maddesi uyarınca bu hizmetler:

- Gerekli durumlarda kişiye bir sağlık kuruluşuna fiziken müracaat etmesinin önerilmesi yanı sıra uzaktan sağlık hizmetinin elverdiği ölçüde uzaktan sağlık hizmeti talep eden kişinin muayene edilmesi; kişinin tıbbi gözlem, izlem ve takibi ile değerlendirilmesi, teşhis edilmiş hastalıkları kontrol edilmesi; tıbbi danışmanlık, konsültasyon veya ikincil görüş talep edilmesi,
- Hastalıkların uzaktan yönetimi ve takibi için kişinin kan şekeri ve kan basıncı gibi klinik parametrelerin değerlendirilmesi, izlenmesi, tedavi ve ilaç yönetimi,
- Sağlığın korunmasına ve takibine, sağlıklı yaşamın desteklenmesine, psikososyal destek hizmetlerinin sağlanmasına yönelik hizmetler,
- Sağlık riski artan veya ileri yaşlı kişilerin çok yönlü değerlendirmesi ve takibi,
- Teknolojik imkânların elvermesi ve Bakanlıktan gerekli izinlerin alınması koşuluyla Bakanlıkça belirlenen girişimsel veya cerrahi operasyon hizmetleri,
- Endemik veya epidemik salgınlarda ulusal nitelikteki kılavuzlar doğrultusunda kişilerin sağlığının korunmasına yönelik gerekli tıbbi işlemler,

- Giyilebilir teknolojiler ve diğer tıbbi cihazlar ile sağlık hizmeti talep eden kişinin sağlık verilerinin ölçülmesi ve takibi,
- Hekim tarafından değerlendirilen kişiye, hekimince e-reçete ve e-rapor tanzim edilmesi.

Yönetmelikte uluslararası sağlık turizmine ilişkin de düzenlemeye yer verilmiş olup; uluslararası sağlık turizmi yetki belgesi almış olan sağlık tesisleri, ilgili mevzuatı çerçevesinde uluslararası sağlık turizmi ve turistlerin sağlığı kapsamında uzaktan sağlık hizmeti verebilecektir.

FAALİYET İZİN BELGESİ

Faaliyet izni, uzaktan sağlık hizmeti sunmak isteyen sağlık tesisine gerekli şartları sağlaması hâlinde Bakanlıkça verilecek uzaktan sağlık hizmeti faaliyet izin belgesidir. Faaliyet iznine dair başvuru, sağlık tesisi tarafından Yönetmelik Ek-1'de yer alan belgelerle birlikte İl Sağlık Müdürlüğü'ne yapılacaktır. Başvurunun incelenme usulü de Yönetmelikte açıklanmıştır. Yönetmelik geçici madde 1 uyarınca yönetmeliğin yürürlük tarihi olan 10 Şubat 2022 tarihi itibarıyla uzaktan sağlık hizmeti sunmakta olan sağlık tesislerine, uzaktan sağlık hizmeti faaliyet izin belgesi almak üzere altı ay süre tanınmıştır.

BİLGİLENDİRME

Uzaktan sağlık hizmeti alacak kişi, uzaktan sağlık hizmeti sunulmaya başlanmadan önce ve sunulacak olan sağlık hizmetinin niteliğine uygun düştüğü ölçüde, kendisi tarafından anlaşılabilir sade bir dil ile Yönetmelikte belirtilen konularda bilgilendirilecektir. İlgili maddede, sağlık hizmeti sunumu kapsamında yerine getirilmesi gereken aydınlatma yükümlülüğüne ilişkin genel usul ve esasların saklı tutulduğu ayrıca belirtilmiştir. Bu kapsamda, aydınlatma yükümlülüğünün öngördüğü konular saklı kalmak üzere ilgili maddede bizzat uzaktan sağlık hizmetinin kendi doğasından kaynaklanabilecek ve bilgilendirme gerektirebilecek konularının hüküm altına alındığı görülmektedir.

HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLER

Tarafların hak ve yükümlüklerine dair düzenlemede, uzaktan sağlık hizmeti alan kişinin tıbbi geçmişi ile sağlık durumu ile ilgili talep edilen bilgileri doğru, anlaşılır bir şekilde ve detaylı olarak sağlık meslek mensubuna anlatmakla yükümlü olduğu belirtilmiştir. Ayrıca gerek uzaktan sağlık hizmeti alan kişinin gerekse sağlık meslek mensubunun, hasta veya sağlık meslek mensubu ile yapılan görüşmeyi görebilecek ve/veya duyabilecek üçüncü bir kişinin olması hâlinde üçüncü kişinin varlığı hakkında karşı tarafı bilgilendirmekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Sağlık hizmeti sunan sağlık meslek mensubunun bilgi ve iletişim teknolojileri hakkında gerekli donanıma sahip ve teknoloji okuryazarlığının uzaktan sağlık hizmeti sunumu için yeterli olduğunu izlemekten ve temin etmekten, ayrıca gerekli yetkinliğe sahip olmayan sağlık meslek mensuplarını eğitmekten sağlık hizmet sunucusunun niteliğine göre sağlık tesisi veya İl Sağlık Müdürlüğü'nün sorumlu olduğu da hüküm altına alınmıştır.

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

Yönetmeliğin kişisel verilerin korunmasına yönelik düzenleme içeren maddesinde ise, bu yönetmelik kapsamında sunulan hizmetler aracılığıyla elde edilen kişisel verilerin 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve ilgili mevzuatına uygun bir şekilde işleneceği ve bu verilerin güvenliğini sağlamaya yönelik her türlü teknik ve idari tedbirin alınacağı ve ilgili kişilere karşı aydınlatma yükümlülüklerinin yerine getirileceği düzenlenmiştir. Ayrıca, ancak tarafların açık rızası olması hâlinde bu yönetmelik kapsamında sunulan uzaktan sağlık hizmetine

ilişkin görüntülü veya sesli kayıt alınabileceği ve kayıtların, uzaktan sağlık hizmeti veren sağlık tesisinde veya Bakanlığın izin verdiği güvenli veri merkezlerinde en fazla 12 ay süreyle saklanabileceği ve sürenin dolması ile birlikte ayrıca bir bildirimle gerek olmaksızın verilerin silineceği belirtilmiştir. Kanunen izin verilen mercilere ve idari bir soruşturma kapsamında Bakanlık müfettişlerine kayıtlara erişim izni verileceği düzenlenmiştir.

YASAKLAR VE YAPTIRIMLAR

Yönetmeliğin 14'üncü maddesinde yer alan yasa ve sınırlamalar ile bunlara ve yönetmelikte yer alan diğer düzenlemelere aykırılık halinde uygulanacak yaptırımlar Ek-2'de düzenlenmiştir. Uygulanacak yaptırım, özel sağlık tesisleri ile kamu sağlık tesisleri bakımından ayrı ayrı hüküm altına alınmıştır.

SONUÇ

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin sağlık hizmetlerinin sunumunda kullanılması bazı sorunlar doğurmaktadır (3). Özellikle teknolojik gelişmelerin olanak sağladığı teletıp uygulamaları, son yıllarda karmaşık yasal ve etik tartışmalara yol açmıştır (4). Bakanlığın uzaktan sağlık hizmetine yönelik hazırladığı ilgili yönetmelik ile konunun yasal çerçevesi oluşturularak uygulamadan kaynaklanabilecek sorunların önüne geçilmeye ve uygulamanın sınırları belirlenmeye çalışılmışsa da, teletıp uygulamalarının doğurduğu birtakım endişeler halen geçerliliğini korumaktadır.

Uzaktan sağlık uygulamasının tıp ve hukuk açısından en temel ve somut tehdidi, hekim-hasta ilişkisinden fizikselliği çıkarmasıdır (5). Aynı fiziki ortamda bulunmayan hekim ile hasta arasında güven ilişkisinin kurulmasında meydana gelebilecek zorlukların, hekimin elle muayene yapamamasının doğurabileceği yanlış veya eksik tanı ve tedavi ile özen borcunun gereği gibi yerine getirilememesi risklerinin, iletişim eksikliğinden veya teknik yetersizliklerden doğabilecek benzer sonuçların önlenmesi, bu hizmetin kaliteli bir sağlık hizmeti şeklinde uygulanabilirliği bakımından hayati önem taşımaktadır. Düzenlemenin ise bu riskleri önlemede yeterli olmadığı ileri sürülmektedir (6).

Bununla birlikte Yönetmelikte, bu uygulamanın sağlık hizmetinin mekândan ve coğrafyadan bağımsız olarak sunulmasına hizmet etmek üzere kullanılacağı belirtilmektedir. Bu ifadeden hareketle uzaktan sağlık hizmeti sunumu ile amaçlananın, sağlık hizmetlerine erişiminin mekandan ve coğrafyadan etkilenmemesini sağlamak, herkesin her koşulda bu hizmetlere erişimini sağlamak olduğu görülmektedir. Öte yandan, mekandan ve coğrafyadan bağımsız olarak uzaktan sağlık hizmetinden yararlanmak isteyen kişilerin bu hizmete erişim için gerekli teknolojik yapıya sahip olup olmayacağı, vatandaşların bu teknik donamına erişebilmesinin teşviki için herhangi bir proje gerçekleştirip gerçekleştirilmeyeceği, bu doğrultuda da amaçlandığı gibi coğrafi açıdan zorlu koşullardaki kişilerin sağlık hizmetine erişip erişemeyeceği belli değildir. Bu noktada düzenleme, erişim hakkını teşvik etmeye çalışmakla birlikte aksine herkes tarafından erişilebilir olmayıp adaletsizlik yaratabileceği konusunda eleştirilmektedir (6).

Yönetmelik ayrıca, hasta mahremiyetinin ve hasta verilerinin korunması bakımından yer verdiği düzenlemelerin eksik olması açısından eleştirilmiştir. Görüntülü ve sesli kayıt alınmasının tarafların açık rızasına bağlanması dışında herhangi bir şarta veya usule yer verilmediği gibi hastanın buna rıza göstermemesi halinde sağlık hizmetinden yararlanıp yararlanamayacağı yönünde de herhangi bir düzenleme yapılmamıştır (6). Dünya Tıp Birliği'nin Teletıp Etiği Raporu'nda hekime, teletıp uygulamalarında hasta mahremiyetinin ve veri doğruluğunun tehlikeye atılmadığından emin olması tavsiye edilmiştir (7). Bu kapsamda, telekomünikasyon araçları yoluyla gerçekleştirilebilen uzaktan sağlık hizmeti faaliyetlerinde kişisel verilerin korunmasına dair daha detaylı bir düzenlemeye ihtiyaç duyulduğu söylenebilir. Ek olarak, uluslararası sağlık turizmi yetki belgesi bulunan tesisler tarafından sağlık turizmi ve turistlerin sağlığına yönelik olarak da gerçekleştirilebileceği öngörülen uzaktan

sağlık hizmeti sunumunda, bu uygulama sırasında elde edilen verilerin yurtdışına aktarımı konusunda da herhangi bir düzenlemeye yer verilmediği görülmektedir.

Yönetmelik ayrıca, uzaktan sağlık hizmeti uygulaması dolayısıyla meydana gelebilecek zarar bakımından sorumluluğa dair bir düzenleme yapılmaması da eleştirilmiştir. Telekomünikasyon sistemleri aracılığıyla gerçekleştirilecek uzaktan sağlık hizmeti faaliyetinde sağlık hizmeti sunucusundan kaynaklanan bir durum dışında zarar ile arasında illiyet bağı bulunabilecek birçok farklı etken bulunmaktadır. Bu durumda sorumluluğun kime ait olacağına ve zararın nasıl tazmin edileceğine dair tartışmaları ortadan kaldırmaya yönelik bir yasal düzenleme yapılması gerektiği ifade edilmektedir (6). Bununla birlikte Yönetmelik incelendiğinde dikkat çeken bir diğer husus, yönetmelikte yer alan düzenlemelerden sadece bir kısmı bakımından yaptırım öngörülmüş olmasıdır.

Sonuç olarak, kişilerin birtakım hizmetlere fiziksel olarak erişemeyeceği gerçeğiyle yüzleşmek durumunda kalınan ve hizmetlerden mahrum kalınmaması adına uzaktan hizmet alımına başvuru pandemi dönemi ile birlikte, sağlık hakkına erişimin de kesintiye uğramaması adına teletıp uygulamalarının gündeme gelmesi kaçınılmaz olmuştur. Uzaktan teşhisin yasak kabul edildiği klasik hekim hasta ilişkisine aykırılık teşkil eden teletıp uygulamalarına başvuru bir ihtiyaç haline gelmesi ile birlikte gerek tıbbi standartlar gerekse hasta hakları açısından teletıp uygulamasının uygun olduğu ölçüde hayata geçirilmesi amaçlanmıştır. Yönetmelik ile birlikte ülkemiz bakımından bu uygulamanın yasal çerçevesi belirlenerek ilk adım atılmıştır. Ancak gerek düzenlemede yer alan eksikliklerin gerekse uygulamada karşılaşılabilecek yeni sorunların çözümü ile uygulamanın mevcut ve olası risklerinin giderilmesi için çalışılmalı, uzaktan sağlık hizmeti faaliyetlerinin tıp mesleği standartlarına, tıp etiği ilkelerine ve hasta haklarına uygun olarak gerçekleştirilebilmesini sağlamak hedeflenmelidir.

KAYNAKLAR

1. Resmi Gazete. Uzaktan Sağlık Hizmetlerinin Sunumu Hakkında Yönetmelik 10.02.2022; Sayı: 31746.
2. World Health Organization. A Health Telematics Policy: In support of WHO's Health-for-All Strategy for Global Health Development: Report of the WHO Group Consultation on Health Telematics. Geneva: World Health Organization; 1998.
3. World Health Organization. Telemedicine: Opportunities and developments in Member States: Report on the second global survey on eHealth: Global Observatory for eHealth series - Volume 2. Geneva: World Health Organization; 2010.
4. McMenamin JP. Telemedicine and the Law. International Legal Practitioner. 1996 Aralık; 126: 126-132.
5. Andriola M. Telemedicine and Legal Disruption. Health Law & Policy Brief. 2019 Bahar; 13(2): 1-29.
6. Türk Tabipleri Birliği. Uzaktan Sağlık Hizmetlerinin Sunumu Hakkında Yönetmelik Üzerine TTB Etik Kurulu Görüşü (İnternet). 2022 (Erişim Tarihi: 07.06.2022). https://ttb.org.tr/haber_goster.php?Guid=0594bd68-b1b4-11ec-b4ce-5ab7867ddfe8
7. World Medical Association. Handbook of WMA Policies: WMA Statement on the Ethics of Telemedicine. Copenhagen: World Medical Association; 2007.